

THE SOCIAL DIMENSION OF HOMELAND: SOCIAL HOMELAND

Prof. Dr. Fatih KIRIŞIK^{1*}, Dr. Kürşat ARSLAN²

^{*} Karabük University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration, Karabük, Türkiye.

<https://orcid.org/0000-0002-9663-7502>

² Karabük University, School of Foreign Languages, Karabük, Türkiye.

<https://orcid.org/0000-0002-8576-459X>

ABSTRACT

With the accelerating effects of globalization, developments in the social sphere have begun to threaten the identity-based cohesion of nations. The concept of “homeland,” an indispensable element in the construction of national identity, has likewise been influenced by these transformative dynamics. In this context, education policy emerges as a critical mechanism for safeguarding cultural continuity and strengthening collective identity. Accordingly, the present study examines research on the notion of homeland within Turkish national culture and, based on the findings obtained, proposes the broader conceptual framework of a “social homeland,” which reinforces social solidarity and sustains national identity. Within this framework, the social homeland is conceptualized not as a geographical entity, but as a collective sphere of shared meanings and values that enables the continuity of a nation. The study further reveals that social homeland consciousness can be cultivated and reinforced particularly through educational processes and strategic education policies, positioning education as a central tool in maintaining cultural cohesion and transmitting national values across generations.

Keywords: Social homeland, national identity, cultural values, social cohesion, education policy, globalization.

VATANIN SOSYAL BOYUTU: SOSYAL VATAN

ÖZET

Küreselleşme süreciyle birlikte toplumsal alanda yaşanan gelişmeler ulusların kimliksel bütünlüğünü tehdit eder hale gelmiştir. Milli bir kimlik inşası için vazgeçilmez bir unsur olan “vatan” kavramı da bu değişim rüzgarından etkilenmektedir. Bu bağlamda, etkin bir eğitim politikası kültürel sürekliliğin korunması ve kolektif kimliğin güçlendirilmesi açısından kritik bir mekanizma olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla mevcut çalışma kapsamında Türk milli kültürü içerisinde vatan kavramını ele alan çalışmalar incelenerek, elde edilen bulgular ışığında toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve milli

kimliği diri tutan daha geniş bir kavramsal yapı olarak “sosyal vatan¹” kavramı önerilmiştir. Çalışma kapsamında sosyal vatan, coğrafi vatandan farklı olarak, bir milletin varlığını sürdürmesini sağlayan ortak anlam ve değerler bütünü olarak kavramsallaştırılmıştır. Araştırma ayrıca, sosyal vatan bilincinin özellikle etkin bir eğitim politikası çerçevesinde şekillenecek eğitim-öğretim süreçleri yoluyla pekiştirilebileceğini ve böylece kültürel sürekliliğin sağlanmasında önemli bir işlev üstlenebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal vatan, milli kimlik, kültürel değerler, toplumsal bütünlük, eğitim politikası, küreselleşme.

GİRİŞ

21. yüzyıl, bireycilik, dijitalleşme ve kültürel çözülme gibi küresel ölçekte toplumsal dönüşüm süreçlerinin belirgin biçimde hız kazandığı, buna bağlı olarak toplumların millî kimlik bilincini besleyen temel değer alanlarının giderek zayıfladığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, millî kimliğin taşıyıcı unsurlarından biri olan “vatan” kavramını yalnızca fiziki sınırlara indirgemeden, aynı zamanda sosyal, kültürel ve sembolik boyutlarıyla yeniden değerlendirmek kaçınılmaz hâle gelmiştir. Nitekim Türk kültür geleneğinde vatan kavramının tarih boyunca kutsal bir anlamla yüklendiği ve milletin ortak hafızasında yüksek bir değer atfıyla yaşatıldığı görülmektedir (Mandaloğlu, 2024). Bu perspektiften bakıldığında, her millet tarafından kullanılan “vatan” kavramının Türk milleti nezdinde daha derin, çok katmanlı ve geniş bir anlam dünyasına sahip olduğu söylenebilir. Gökalp’e (1976, s.82) göre “vatan, üstünde oturduğumuz toprak demek değildir. Vatan, (millî hars) dediğimiz şeydir ki üstünde oturduğumuz toprak onun ancak zarfından ibarettir. Ve ona zarf olduğu içindir ki mukaddestir”. Bu bakımdan Türkler için vatan, sadece üzerinde yaşanan ve geçim sağlanan bir coğrafya değildir; aksine atalarından devralınmış kutsal bir emanet, ecdadın canı pahasına muhafaza ederek bugüne taşıdığı manevi bir varlık hem yer altı hem de yer üstü tarihi zenginlikleri ve Türk kültürüne ait maddi-manevi eserleri bağrında saklayan benzersiz bir hazine niteliği taşımaktadır (Taşcıoğlu, 2018). Bu nedenle Türk toplumu açısından vatan kavramının, yalnızca fiziki bir mekânı değil, toplumsal aidiyeti, tarihsel sürekliliği, kültürel birlikteliği ve ahlaki sorumluluğu pekiştiren bir kimlik alanını ifade ettiği söylenebilir. Bir başka deyişle, vatan toplumu bir arada tutan, ortak geleceği anlamlandıran, bireyi ulusal bir topluluğun parçası hâline getiren güçlü bir kültürel ve ahlaki bağın odağında yer alır. Bu bağ, yalnızca coğrafi sınırların korunmasına değil, aynı zamanda toplumu bir bütün yapan değerlere, ortak yaşama kültürüne, tarihsel mirasa ve sembolik anlamlara da sahip çıkmayı zorunlu kılmaktadır. Böylelikle vatan, güvenlik ihtiyacını karşılayan bir toprak parçası olmanın ötesinde, toplumun varoluşunu süreklileştiren sosyal bir kimlik ve mensubiyet kaynağı hâline gelir.

¹“Sosyal Vatan” kavramı ilk kez Prof. Dr. Fatih Kırıık tarafından üretilerek “bir milletin geçmişten günümüze getirdiği dil, din, kültür, örf-adetler, yazılı-yazısız özellikler, millî ve manevî değerler” olarak tanımlanmıştır.

Günümüzün hızla değişen toplumsal koşulları ise vatan mefhumunu daha geniş bir çerçevede ele almayı gerektirmektedir. Küreselleşmenin toplumsal dayanışma bağlarını gevşettiği bu çağda (Ariely, 2012), vatan kavramı, sosyal ilişkilerin, kültürel üretimin, ortak değerler sisteminin ve toplumsal dayanışmanın sürdüğü “sosyal bir alan” olarak yeniden anlam kazanmaktadır. Bu durum, kavrama ilişkin daha geniş bir tanım yapılma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, mevcut çalışma Türk toplumsal yapısının tarihsel kökleri ile modern dönüşüm dinamiklerini bir arada ele alarak yeni bir çerçevede “sosyal vatan” kavramını tanımlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada, kavramın hem geleneksel Türk kültüründeki köklü konumu hem de günümüzün sosyo-kültürel koşulları doğrultusunda geçirdiği anlam genişlemesi ortaya konularak çağdaş toplumsal politikalara yön verebilecek bütüncül bir kavramsal yaklaşım geliştirilmiştir. Böylece millî kimlik bilincinin korunması, toplumsal bütünlüğün güçlendirilmesi ve kültürel sürekliliğin sürdürülmesinde “sosyal vatan” kavramının neden kritik bir işlev üstlendiği bilimsel bir bakış açısıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak mevcut çalışma kapsamında sosyal vatan kavramını farklı boyutlardan açıklamak ve ayrıntılı analiz yapmak üzerine odaklanılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Türk kültür geleneğinde vatan kavramı hangi tarihsel, kültürel, manevi ve toplumsal unsurlar üzerinden “sosyal bir alan” olarak şekillenmektedir?
2. “Sosyal vatan” kavramının temel kuramsal bileşenleri nelerdir ve bu bileşenler Türk kültüründeki vatan anlayışıyla nasıl ilişkilendirilebilir?
3. “Sosyal vatan” kavramı, modern toplumsal dönüşümler karşısında millî kimlik ve toplumsal bütünlüğün sürdürülebilirliğini nasıl açıklamaktadır?
4. Eğitim politikaları, sosyal vatan bilincinin oluşumunda ve değer temelli toplumsal bütünlüğün sürdürülmesinde nasıl bir işlev görmektedir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı içinde doküman incelemesi olarak tasarlanmıştır. Doküman analizi, yazılı kaynaklarda yer alan sosyal, kültürel ve tarihsel içeriklerin sistematik, bütüncül ve yorumlayıcı bir bakış açısıyla incelenmesine olanak tanıyan bir nitel araştırma yöntemidir (Creswell, 2013; Patton, 2002). Bu doğrultuda çalışma, Türk kültür geleneğinde “vatan” kavramını ele alan akademik eserlerin çözümlenmesi yoluyla “sosyal vatan” kavramına ilişkin kuramsal bir çerçeve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, fiziksel vatan kavramını aşan değer-temelli bir bütünlük alanının ortaya konulmasına odaklandığı için doküman analizi deseni, çalışmanın teorik ve içerik merkezli yapısıyla uyumlu bir yöntemsel temel sunmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, Türk milli kültürü bağlamında vatan, vatanseverlik, toplumsal bütünlük ve milli kimlik konularını ele alan makale ve lisansüstü tezlerden elde edilmiştir. Veri kaynağı seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış, araştırma soruları ile doğrudan ilişkili, kavramın sosyo-kültürel ve tarihsel boyutlarına ışık tutan dokümanlar tercih edilmiştir. Literatür taraması sürecinde YÖK Ulusal Tez Merkezi, TR Dizin, Google Scholar ve diğer akademik veri tabanlarından yararlanılarak alanyazındaki farklı perspektifleri kapsayacak şekilde çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Toplanan dokümanlar, Creswell'in (2013) önerdiği biçimde doküman analizi ile değerlendirilmiştir. Veriler, “vatan”, “kimlik” ve “kültür ve değerler” gibi temalar üzerinden kodlanmış, bu kodlar tematik olarak sınıflandırılarak “sosyal vatan” kavramına ilişkin kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Temaların yorumlanmasında Merriam'ın (2009) nitel araştırmada anlam üretmeye dayalı yaklaşımı esas alınmıştır.

Güvenirlilik ve Aktarılabirlik

Bu araştırmada güvenirlik ve aktarılabirliği artırmak amacıyla literatür taraması farklı türde akademik kaynakları kapsayacak şekilde geniş tutulmuş, böylece veri çeşitliliği sağlanmıştır. Kodlama ve tema oluşturma süreci sistematik biçimde yürütülmüş; elde edilen temalar literatürdeki temel kavramlarla karşılaştırılarak kuramsal tutarlılık korunmuştur (Creswell, 2013; Merriam, 2009).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında Türk kültüründe vatan, vatanseverlik, milli ve kültürel değerler ve millileşme kavramlarını ele alan akademik makaleler ve lisansüstü tezler doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen veriler, vatan kavramının Türk toplumunda yalnızca coğrafi bir varlığı değil, aynı zamanda kimlik, değer, toplumsal hafıza, dayanışma, kültürel süreklilik ve toplumsal sorumluluk gibi çok katmanlı unsurları içeren kapsamlı bir sosyal alan olduğunu göstermiştir. Bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılarak yedi ana tema altında sunulmuştur:

Kimlik, Aidiyet ve Kolektif Hafıza Kaynağı Olarak Vatan

Analiz edilen araştırmalar, vatanın Türk toplumsal hafızasında bireyin kimlik inşasının temel referansı olarak konumlandığını ortaya koymaktadır. İncelenen bazı araştırmalarda vatan; “ev”, “anne”, “yuva”, “nefes”, “kök” gibi metaforlarla tanımlanmıştır (Tural, 2021). Bu metaforlar, vatanın yalnızca dışsal bir coğrafya değil, bireyin psikolojik güvenlik, aidiyet ve köklenme gereksinimlerini karşılayan içsel bir kimlik alanı olduğuna işaret etmektedir. Elde edilen bulgulara göre vatan, bireyin topluma bağlanma biçimini, ulusal benliğini ve mensubiyet hissini kuran temel kültürel çerçeve olarak konumlanmıştır. Bu bulgular, Ziya Gökalp'in (1976) vatani “millî hars” olarak tanımlayıp toprağı yalnızca bunun “zarfı” olarak görmesiyle de uyumludur. Gökalp'e göre vatan, bireyin karakterine, değerlerine ve kültürel kimliğine içkin olan millî maneviyatın mekânıdır. Benzer biçimde Arık'ın

(1969) vatan kavramını, milletin yaşadığı, kültürünü şekillendirdiği ve güçlü manevi bağlarla benimsediği bir mekân olarak tanımlaması, elde edilen bulguların vatanı kimlik ve aidiyetin olduğu bir merkez olarak değerlendirdiğini desteklemektedir. Bu çerçevede, araştırma sonuçları vatanın Türk toplumu açısından kimlik ve aidiyet ilişkisini kuran temel bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırma bulguları vatanın tarihsel bir süreklilik alanı olduğunu güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Eski Türklerde toprağın kutsal kabul edilmesi, destanlar ve tarihî metinlerde vatanın ecdat mirası olarak sunulması, vatanın kolektif hafıza ile kurulan bağını güçlendirmektedir (Mandaloğlu, 2020). Öte yandan elde edilen sonuçlar vatan kavramıyla ilişkili olarak bayrak, Atatürk, askerî semboller, şehitlik, tarihî motifler, minare, cami gibi dini unsurlar ve milli bayramlar gibi sembollerin sıklıkla kullanıldığına işaret etmektedir. Bu tematik vurgu, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün (1927-[2015] s.418) "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. Bu sath bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaş kanıyla sulanmadıkça, vatan terk olunamaz" sözünün de gösterdiği gibi, vatanın tarihsel süreklilik ve korunması gereken bir bütünlük alanı olduğuna dair geleneksel düşünceyle bütünleşmektedir. Bu bulgular, vatanın tarihsel sürekliliğin somut bir hafıza mekânı olarak anlam kazandığına işaret etmektedir. Dolayısıyla vatan kavramı geçmişle bugünü birbirine bağlayan tarihsel bir bilinç alanı olarak değerlendirilebilir.

Manevi ve Ahlaki Değerlerle Yüklenmiş Kutsal Bir Alan Olarak Vatan

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların büyük bir bölümünde vatan kavramının Türk kültüründe derin bir manevi ve ahlaki anlam taşıdığı görülmüştür. Vatan; emanet, namus, şeref, fedakârlık, adanmışlık ve sadakat gibi değerlerle özdeşleştirilmiştir. Türk kültüründe vatan kavramının İslami ilke ve değerlerle bütünlük kazandığı, vatanın İslam'ın özgürce yaşandığı bir alan olarak görüldüğü, vatanı savunmanın İslam'ı savunmak olarak da değerlendirildiği tespit edilmektedir. Bu bağlamda Türk kültüründe vatan kavramı, İslam dini ile bütünleşen bir anlam taşımaktadır. İslam düşüncesinde vatanın korunması dini bir sorumluluk, Türk kültürel değerleri açısından ise kutsal bir miras olarak da ele alınmıştır (Taşcıoğlu, 2018). Kuntay 'ın (1971, s.56) ünlü dizelerinde belirttiği gibi "Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır. Toprak, eğer uğrunda ölen varsa vatandır", vatanın kutsallığının fedakârlık üzerinden tanımlandığını açık biçimde göstermektedir. Öte yandan öğretmenler ve öğrenciler üzerine yapılan araştırmalarda vatanseverlik kavramının fedakarlığın yanı sıra toplumsal faydayı gözetmek, görevini yerine getirmek ve ülkesine karşı sorumluluk taşımak şeklinde kavramsallaştırıldığı anlaşılmaktadır (Beken, 2010; Fındık, 2024; Mazak, 2023). Bu bulgular, vatanın Türk kültüründe ahlaki yükümlülük alanı olarak kutsallaştırıldığını ve bireyin davranışlarını yönlendiren normatif bir referans olarak işlediği şeklinde yorumlanabilir.

Değer Temelli Toplumsal Bütünlük ve Dayanışma Alanı Olarak Vatan

Araştırma bulguları, vatanın Türk toplumunda yalnızca bir coğrafi alan değil; toplumsal bütünlüğü, ortak yaşam kültürünü ve kolektif değerleri bir arada tutan kapsamlı bir sosyal mekân olarak

algılandığını göstermektedir. İncelenen çalışmalarda vatanseverlik, toplumsal birlik ve dayanışmanın temel unsuru olarak değerlendirilmiş, vatan kavramının güven, koruyuculuk, fedakârlık ve aidiyet duygusuyla yakın ilişki taşıdığı vurgulanmıştır (Çiftçi & Dikmenli, 2016). Bu durum, vatanın bireyler arasında ortak bir kimlik ve amaç duygusu oluşturarak toplumsal bağların güçlenmesine katkı sağladığını göstermektedir. Bulgular ayrıca vatanın Türk millî kültürünü oluşturan özgürlük, adalet, hoşgörü, aile birliği, millî birlik, bağımsızlık ve sorumluluk gibi temel değerlerle bütünleştiğini ortaya koymaktadır (Özen, 2014; Yıldırım, 2022). Bu değerler yalnızca bireysel davranışları yönlendirmemekte; aynı zamanda toplumsal düzenin normatif temelini oluşturarak milletleşme sürecinin kültürel alt yapısını pekiştirmektedir. Vatan bu yönüyle, değerlerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı, somutlaştığı ve toplumsal düzeni ahlaki bir çerçevede kuran kültürel bir alan niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda vatan, hem toplumsal birlik ve dayanışmayı üreten hem de değer temelli bir toplumsal düzeni sürdüren bütünleşik bir sosyal alan olarak değerlendirilebilir.

Eğitsel ve Kültürel Aktarımla Pekiştirilen Sosyal Bir Değer Alanı Olarak Vatan

Araştırma bulguları, vatan bilincinin özellikle eğitim ortamlarında yapılandırılan öğrenme süreçleri aracılığıyla güçlü biçimde oluştuğunu göstermektedir. Derslerde kullanılan metinler, şiirler, destanlar ve kahramanlık anlatıları gibi kültürel içerikler, öğrencilerin vatani duygusal, sembolik ve tarihsel yönleriyle anlamlandırılmalarında etkin rol üstlenmektedir. Bu süreçte öğretmenlerin kendilerini vatanseverlik değerinin öğrencilere aktarılmasında sorumlu ve yönlendirici aktörler olarak görmeleri, eğitimin sosyal vatan bilincini pekiştiren temel kurumsal alanlardan biri olduğunu ortaya koymaktadır (Çiftçi & Dikmenli, 2016; Yıldırım, 2022). Bu bulgular, değer temelli toplumsal bütünlüğün korunması ve millet bilincinin kuşaktan kuşağa aktarılmasının, ancak Türk millî kültürü bağlamında vatan, milletleşme ve kültürel değerleri merkeze alan kapsamlı ve etkin bir eğitim politikasıyla mümkün olabileceğini göstermektedir. Eğitim sisteminin bu çerçevede üstlendiği işlev çifte bir nitelik taşımaktadır: Ülkeler, bu yolla devletine bağlı, yurttaşlık bilinci gelişmiş ve ulusal kalkınmanın ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip insan gücünü yetiştirirken; bir yandan eğitimin dinamik yönünü oluşturan yenileşme ve çağın gerekliliklerine uyum sağlama görevini yerine getirmekte, diğer yandan eğitimin statik ve tarihsel boyutuna karşılık gelen kültürel mirası, ortak değerleri ve millî kimlik unsurlarını yeni kuşaklara aktarmaktadır (Balcı, 2024). Ailede öğrenilen değerler, okul ritüelleri, millî bayramlar ve toplumsal kültürel pratikler ise bu eğitsel aktarımı destekleyen tamamlayıcı unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Çocukların vatani yalnızca bir coğrafya olarak değil; aynı zamanda duygusal, kültürel ve sosyal bir kimlik alanı olarak tanımlarını sağlayan bu çok boyutlu süreç, vatanın nesiller arası değer aktarımıyla sürekli yeniden üretilen dinamik bir sosyal mekân niteliği taşıdığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Siyasal Egemenlik ve Toplumsal Sorumluluk Boyutuyla Vatan

Eski Türk devlet geleneğinden Cumhuriyet'e kadar vatan, siyasal egemenliğin ve devlet düzeninin temel unsuru olarak görülmüştür. Kağanın ülkeyi koruma sorumluluğu, Osmanlı'da devleti ve tebaayı bir arada tutan toprak anlayışı, Cumhuriyet döneminde ise vatanın bağımsızlık ve ulusal irade ile özdeşliği bu çizginin devamlılığını göstermektedir (Taşçıoğlu, 2018). Vatanseverlik, öğretmen ve öğrencilerin algılarında yalnızca duygusal bir bağlılık değil; görevlerini doğru yapma, topluma yararlı olma ve ülkesine katkı sağlama gibi sorumluluk temelli davranışları içeren bir yurttaşlık bilincidir. Bu tema, vatan kavramının siyasal ve toplumsal sorumluluk ekseninde kurulan çok boyutlu bir kavram olduğunu göstermektedir.

Coğrafyanın Sosyal Bir Mekâna Dönüşme Süreci: Vatanlaşma

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalar vatanın yalnızca fiziki bir coğrafyayı değil, kültür, değer, norm ve kolektif hafıza ile yoğrularak sosyal bir mekâna dönüştüğüne işaret etmektedir. Anadolu'nun fethinden imarına, yer adlarının kültürel olarak yeniden üretilmesine, dini ve sosyal kurumların yerleşmesine kadar tüm süreçler bu dönüşümün birer emareleri olarak değerlendirilebilir (Gümüş, 2013). Toplumun vatani bir yandan somut yaşam alanı, diğer yandan kültürel ve sembolik değerlerle örülü sosyal bir alan olarak algılaması, vatanlaşma sürecinin modern yansımalarını göstermektedir. Bu bulgu, "sosyal vatan" kavramının kuramsal temelini güçlendiren en belirgin göstergelerden birisi olarak değerlendirilebilir.

Çok Katmanlı Jeopolitik Bir Bütünlük Olarak Vatan

Araştırma bulguları, günümüzde vatan kavramının jeopolitik gelişmeler, güvenlik politikaları ve toplumsal dönüşümler doğrultusunda anlam genişlemesine uğradığını göstermektedir. Literatürde de vurgulandığı üzere vatan, artık yalnızca karasal sınırlarla sınırlı değildir; karasuları, kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölgeler, adalar ve bunların hava sahaları da vatan bütünlüğünün ayrılmaz parçaları olarak değerlendirilmektedir (Taşçıoğlu, 2018). Bu çerçevede mavi vatan Türkiye'nin deniz yetki alanlarını (Yaycı, 2023), gök vatan hava sahasını, sosyal vatan ise kültür, değer ve toplumsal hafıza ekseninde oluşan manevi alanı ifade etmektedir. Böylece vatan, kara, deniz, hava ve kültürel unsurların bütünleştiği çok katmanlı bir mekân olarak kavramsallaşmakta; Türkiye'yi tüm bu boyutlarıyla kapsayan yekpare bir anavatan anlayışı güç kazanmaktadır.

SONUÇ

Yeni Bir Kavramsal Çerçeve Olarak "Sosyal Vatan"

Bu araştırma, Türk kültüründe vatan kavramının tarihsel, kültürel ve manevi katmanlarını ortaya koyarak vatanın yalnızca fiziki sınırlarla tanımlanan bir coğrafyadan ibaret olmadığını; kimlik, değerler, kolektif hafıza ve toplumsal sorumluluk ekseninde şekillenen geniş bir anlam dünyasına sahip olduğunu göstermiştir. İncelenen literatür, vatanın bireylerin aidiyet geliştirdiği, tarihsel sürekliliği deneyimlediği ve kültürel değerlerle bağ kurduğu bütünlük bir sosyal alan niteliği taşıdığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları, modern toplumsal dönüşümlerin bu

geleneksel anlam evrenini yeniden düşünmeyi gerekli kıldığını göstermekte ve bu doğrultuda “sosyal vatan” kavramı yeni bir açıklayıcı çerçeve sunmaktadır.

Tüm bu bulgular ışığında mevcut çalışma kapsamında sosyal vatan; bir milletin geçmişten günümüze getirdiği dil, din, kültür, örf-adetler, yazılı-yazısız özellikler, milli ve manevi değerler olarak tanımlanmaktadır. Bu kavramsal yaklaşım, modern dünyada kültürel çözülme, kimlik erozyonu ve toplumsal aidiyet zayıflaması gibi sorunlara karşı millî kimlik bilincini güçlendiren yeni bir çerçeve sunmaktadır. Sosyal vatan bu yönüyle, toplumu bir arada tutan kültürel ve ahlaki bağları görünür kılmakta; milletin sürekliliğini sağlayan ortak anlam dünyasını yeniden yorumlamaya imkân tanımaktadır.

Araştırmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç, sosyal vatan bilincinin sürdürülebilirliği açısından eğitim-öğretim süreçlerinin belirleyici bir role sahip olmasıdır. Kültürel mirasın aktarımını sağlayan içerikler, öğretmenlerin değer kazandırma süreçlerindeki etkinliği ve toplumsal sembollerin eğitsel bağlamda yeniden üretimi, sosyal vatanın kuşaktan kuşağa canlı biçimde taşınmasına katkı sunmaktadır. Bu doğrultuda sosyal vatan, hem değer temelli bir aidiyet alanı hem de toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir kültürel yapı olarak toplumsal yaşamda kritik bir işlev üstlenmektedir.

Sonuç olarak sosyal vatan kavramı, Türk toplumunda vatan bilincinin kültürel temellerini anlamak, toplumsal bütünlüğü sürdürülebilir kılmak ve milli kimliği değer temelli bir perspektiften yeniden yorumlamak için güçlü bir kuramsal araç olarak önerilmektedir. Kavramın sunduğu bütüncül yaklaşım, hem toplumsal çözülme risklerine karşı koruyucu bir çerçeve sağlaması hem de kültürel sürekliliği desteklemesi bakımından çağdaş eğitim bilimi ekseninde politika çalışmalarına önemli katkılar sunmaktadır. Gelecek araştırmaların, sosyal vatanın farklı toplumsal gruplar üzerindeki etkilerini, genç kuşaklardaki karşılıklarını ve eğitim politikalarındaki yansımalarını derinlemesine incelemesi kavramsal yapının daha da sağlamlaşmasına olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Arık, R. O. (1969). *Coğrafyadan Vatana*. Milli Eğitim Basımevi
- Ariely, G. (2012). Globalisation and the decline of national identity? An exploration across sixty-three countries. *Nations and Nationalism*, 18(3), 461–482. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2011.00532.x>
- Atatürk, M. K. (1927). *Nutuk* (2015 Basımı). Yapı Kredi Yayınları.
- Balcı, E. (2024). *Türkiye’de eğitim politikaları (1923-1980)* (4. Baskı). Pegem Akademi.
- Beken, D. C. (2010). *Türkiye’de ulus devletin inşasında üniversite mezunlarının vatanseverlik olgusuna katkıları* (Yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Çifçi, T., & Dikmenli, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin vatan algısı ve geçmişe dönük değişimi. *Turkish Studies*, 11(3), 847–860. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9286>
- Fındık, K. (2024). *Öğretmenlerin vatanseverlik tutumlarının demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gökalep, Z. (1976). *Türkçülüğün Esasları*. Milli Eğitim Basımevi.

- Gümüş, M. (2013). Türklerde vatan kültürünün oluşumu: Anadolu tecrübesi. *Turkish Studies*, 8(9), 1553–1570. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5077>
- Kafesoğlu, İ. (1998). *Türk Milli Kültürü* (10. bs.). Ötüken Yayınları.
- Kuntay, M. C. (1971). *Türkün Şehnamesi*. Millî Eğitim Basımevi.
- Mandaloglu, M. (2024). Eski Türklerde vatan anlayışının devlet yönetimi, sosyal hayat ve hukuki açıdan değerlendirilmesi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 446–457. <https://doi.org/10.11616/asbi.1453227>
- Mazak, E. (2023). *Türkçe öğretmenlerinin vatanseverlik değerine yönelik görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Özen, Y. (2014). Türk milli kültüründe değerler ve değerlerin milletleşmeye etkisi. *Hikmet Yurdu Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(14), 59-87.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Taşcıoğlu, Ö. L. (2018). Vatan kavramı ve Türk milleti için vatanın önemi. *ASOS Journal*, 6(71), 221–230. <https://doi.org/10.16992/ASOS.13716>
- Tural, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan algısı: Bir metafor analizi. *SOBİDER*, 8(52), 39–40. <https://doi.org/10.29228/SOBIDER.51551>
- Yaycı, C. (2023). *MAVİ VATAN “Bir Harita ve Bir Doktrin Kitabı” Türkiye’nin denizlerdeki misak-ı milli’si*. İstanbul Üniversitesi Yayın Evi.
- Yıldırım, Y. (2022). Türk milli kültüründe değerler ve değerler eğitimi. *Sakarya Üniversitesi Türk Akademi Dergisi*, 1(1), 15-27.